

**Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
Кафедра «Інструментальне виконавство (за видами)»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергєєнко О.М.

31 серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ
ДИСЦИПЛІН (ЗА ВИДАМИ) ОК 21**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Інструментальне виконавство (за видами)»
Статус дисципліни	Обов'язкова

Робоча програма навчальної дисципліни **«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (ЗА ВИДАМИ)»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійної програми **«Інструментальне виконавство (за видами)»**

Розробники: Рябов І. С. – кандидат мистецтвознавства, доцент КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)»

протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

перезатверджено: протокол №1 від 29 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри **Ясько О.О.**

1. Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки: II-й	
Загальна кількість годин – 90	0/16	0/4
	Рік підготовки: III-й	
	16/16	4/4
Кількість модулів – 3	Семестри:	
Тижневих годин аудиторних занять для денної форми навчання: 3-6 семестри по 1 годині на тиждень	IV, V, VI	IV, V, VI
	Аудиторні:	
	Денне – 48 Лекційних – 42 Практичних – 6	Заочне – 12 Лекційних – 12
Тижневих годин самостійної роботи студента для денної форми навчання: 4-6 семестри – по 50 хвилин на тиждень.		
Для заочної форми навчання: 4 – 6 семестри – по 50 хвилин на тиждень		
Форма підсумкового контролю: Диф. Залік IV-й, V-й, Іспит А – VI-й.	Самостійна робота:	
	Денне – 42	Заочне – 78

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів освіти теоретичних та практичних знань у царині викладання фахової дисципліни. Вмінні використовувати різноманітні психологічні, методичні та практичні знання для передачі майстерності, вмінь та знань учням.

Предмет навчальної дисципліни – існуючі знання у психології виконавства, психології виховання, основах педагогіки, віковій психології, психології творчості, а також різноманітні методики музичного виконавства.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12.

СК 4, 5, 6, 11, 12, 13, 17.

- **ЗК1** Здатність до спілкування державною мовою як усно так і письмово.
- **ЗК2** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК4** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- **ЗК5** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК6** Навички міжособистісної взаємодії.
- **ЗК7** Здатність бути критичним та самокритичним
- **ЗК 8** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК11** Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- **ЗК 12** Здатність працювати автономно.

- **СК4** Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- **СК5** Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- **СК6** Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- **СК11** Здатність оперувати професійною термінологією.
- **СК17** Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Завданням навчальної дисципліни є:

- вивчення засобів розвитку музичних здібностей та передачі загальних музичних знань у класах фахової дисципліни;
- узагальнення методів професійного навчання, завдяки яким учень набуває професійні навички (звуковидобування, технічна оздобленість, поліфонічне мислення та ін), та необхідний перелік прийомів, що допоможе у реалізації даного методу.
- ознайомлення з принципами просвітницької діяльності та методик мотивації учнів до поглибленого вивчення музичного мистецтва.
- розуміння форм організації навчання у класах фахової дисципліни.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни:

- Середня спеціалізована музична освіта або диплом молодшого спеціаліста
- Обов'язкове попереднє вивчення в обсязі 8 класів ДМШ предметів сольфеджіо, музичної літератури та фортепіано.

4. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми «**Інструментальне виконавство (за видами)**» вивчення навчальної дисципліни «**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (ЗА ВИДАМИ)**» ОК 21 забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5
7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській/менеджерській/лекторській/звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11

12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/диригування/теорії, історії музики/композиції.	ПРН 14
15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15
17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (ЗА ВИДАМИ)»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5
7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській/менеджерській/лекторській/звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/диригування/теорії, історії музики/композиції.	ПРН 14
15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПРН 15

17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПРН 17
--	--------

4.1. Після опанування навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» студенти повинні:

знати:

- Програмний матеріал курсу;
- Основні історичні етапи розвитку педагогіки;
- Термінологічні особливості та відмінності методик;
- Теоретичні відомості про застосування в залежності від епохи та стилю: фактури, динаміки, агогіки, штрихів, мелізмів та інших понять, явищ та термінів музичного виконавства та педагогіки;
- Різноманітні методи роботи з юними музикантами;
- Основні аспекти розвитку творчої особистості;
- Психологічні особливості спілкування з дітьми.

вміти:

- Орієнтуватися у музичних здібностях здобувачів освіти;
- Відрізнити психологічні особливості здобувачів освіти;
- Розрізнити основні жанри, що застосовуються у музичній творчості;
- Самостійно опрацьовувати великі обсяги теоретико-методологічних матеріалів, задля здобуття необхідних термінологічних, стилістичних та виконавських знань;
- Розуміти філософські погляди епох, які тим, чи іншим чином відображались на композиторській творчості, зокрема фортепіанній;
- Простежувати традиції та взаємопроникнення виконавських надбань з минулого у сьогодення;
- Опрацьовувати біографічні, монографічні та періодичні видання про композиторів та їх епохи;
- Пояснити слухові враження, зі сторони методичної частини виконавства;
- Цілісно усвідомлювати невід'ємність художньо-естетичних вражень від концепції твору;
- Передавати свої навички здобувачам освіти;
- Оприлюднювати усні доклади, з обраних тем, які розкривають цікаві, неопрацьовані сторінки виконавського мистецтва;

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

5.1 Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит (залік), поточні письмові роботи та підсумкова курсова робота.

5.2 Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу по частинах, умінь та навичок самостійно опрацьовувати літературу, здатності осмислити зміст теми, розділу чи окремого питання, здатності усно чи письмово представити матеріал на потрібному рівні, показувати виконавські вміння для творчих дисциплін.

Педагогічний **поточний контроль** здійснюється систематично на кожному занятті. Поточний контроль знань студента є обов'язковим видом контролю, що проводиться протягом навчального семестру в кінці кожного змістовного модуля й покликаний: допомагати студентові в організації його роботи, привчати студента до систематичного опрацювання матеріалу і підготовки до сприйняття наступних тем з програми дисципліни;

Виявляти ступінь відповідальності студента та його ставлення до навчання, причини, що перешкоджають виконувати навчальну програму;

Стимулювати активність і цікавість студента до вивчення дисципліни; виявляти обсяг, глибину і якість сприйняття студентом матеріалу, який вивчається;

Визначати недоліки і прогалини у знаннях та шляхи їх усунення; виявляти рівень опанування навичками самостійної роботи.

Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на індивідуальних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Правила оцінювання:

Максимальна кількість балів з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін (за видами)» за семестр – 100 балів.

Поточний контроль проводиться кожні 3 уроки впродовж кожного семестру й оцінюється від 1 до 5 балів¹. За кожну тему студент може бути оціненим 3-4 рази.

Максимальний бал поточного контролю становить 65 балів².

Будова заняття:

Перевірка домашнього завдання

Пояснення нової теми

Виконання теоретико-практичної роботи з даної тематики

Перевірка самостійної роботи з джерелами

Визначення обсягів нового самостійного завдання.

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

Систематичність та активність роботи на лекційних заняттях.

Виконання модульних (контрольних завдань та письмових робіт).

Теоретичні відповіді на усних доповідях.

Загалом оцінці підлягають:

- систематичність роботи на лекційних заняттях,
- рівень знань продемонстрований у відповідях на питання з тем, винесених для розгляду на усні доповіді.
- активність при обговоренні та дискусіях на заняттях (включаючи доповнення до виступів, уточнення та виправлення озвучених відповідей інших студентів),
- результати проведення експрес-опитування,
- виконання індивідуальних завдань,
- самостійне опрацювання тем (розділів, питань),
- виконання модульних завдань.

Семестрова оцінка виставляється за умови виконання студентом усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та

¹ Дивитись таблицю «Критерії оцінювання для поточного контролю за п'ятибальною системою»

² Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти посеместрово»

визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих при здійсненні поточного і підсумкового контролю.

Студент, який набрав кількість балів, що прирівнюється до оцінки «високий рівень» (відмінно) може бути звільнений від складання диференційованого заліку.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

5 А (відмінно)	= 100-90 балів
4 В-С (добре)	= 74-89 балів
3 D-E (задовільно)	= 60-73 бали
2 FX (незадовільно)	= 35-59 з можливістю повторної перездачі
н/а F (незадовільно)	= 0-34 з обов'язковим повторним вивченням

дисципліни

Усне опитування та поточні письмові роботи	Критерії оцінювання для поточного контролю за п'ятибальною системою
«5»	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, дає змістовні, аргументовані відповіді, розуміє специфіку роботи у різних навчальних закладах. Розуміє логіку розвитку технічних та художніх засобів музичного мистецтва. Гарно орієнтується у знакових інтерпретаціях, розрізняє трактовки. Розуміється на редакціях, орнаментиці, динаміці різних періодів фортепіанного мистецтва. Вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Диференціює інформаційні ресурси. Виконує практичні, письмові та теоретичні завдання. Систематично готується до занять.
«4»	Студент на хорошому рівні, систематично виконує завдання самостійної роботи, бере активну участь в роботі на заняттях. Виконує практичні, письмові та теоретичні завдання припускаючись незначних помилок. Знає основні теоретичні праці з педагогіки та методики. Вміє на початковому рівні застосовувати їх на практиці.
«3»	Студент володіє вивченим обсягом матеріалу, може пояснити та застосувати його на практиці. Може продемонструвати посередні знання у царині методичних знахідок. Розрізняє специфіку роботи у різних закладах музичної освіти. Орієнтується у історичних віхах розвитку музичного мистецтва та самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна. Студент вміє самостійно опрацьовувати матеріал

	певної теми, але його відповіді стислі та потребують доповнення.
«2»	Відповіді студента не повні, та розкриваються лише за допомогою викладача. Засвоює не більше 50% навчального матеріалу. Плується у особливостях дисципліни. Відтворює незначну частину теоретичного, слухового та письмового матеріалу, виявляє знання і розуміння деяких історичних етапів становлення та стилів. За допомогою викладача може аналізувати слуховий матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
«1»	Студент засвоїв навчальний матеріал згідно навчальної програми, володіє теоретичними знаннями та передбаченими практичними навичками. Неповна відповідь при письмових роботах. Теоретичні знання з педагогіки не носять системного характеру. Самостійна робота, та письмові завдання реалізується недостатньо.
«0»	Студент не систематично, частково, на низькому рівні виконує завдання самостійної роботи. Не бере участі в усних обговореннях основних положень та питань дисципліни. Не володіє матеріалом. Відсутній конспект та робочий зошит. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

За особливу наукову активність нараховуються додаткові бали. За пропуск занять без поважної причини або непідготовлені домашні завдання кількість балів знижується :

Нарахування заохочувальних балів (+)		
1.	Стовідсоткове відвідування занять протягом семестру.	5 балів
2.	Творча активність, направлена на пошук додаткової літератури для більш поглибленого опрацювання теми, що вивчається у певному модулі.	5 балів

Штрафні бали (-)		
1.	Відсутність на заняттях без поважних причин.	5 балів
2.	Здача модульних та самостійних робіт пізніше призначеного терміну.	5 балів
3.	Відсутність у студента матеріалів самопідготовки	5 балів

Підсумковий контроль – перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу дисципліни в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатності творчо використовувати отримані знання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми в рамках програмного матеріалу навчальної дисципліни.

Підсумковий модульний контроль оцінюється від 1 до 35 балів

Від 1-35 балів	
27-35 б.	- Відповідає чітко на поставленні питання; - Узагальнює отриману інформацію; - Може запропонувати нестандартні рішення за поставленим завданням
18-26 б.	- Стабільно знає матеріал; - Відповідає на поставленні запитання не у повному обсязі; - Не працює з інформацією самостійно.
9-17 б.	- Погано знає навчальний матеріал; - Не може відповісти на поставленні питання;
1-8 б.	- Не знає матеріал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS та критерії оцінювання	
90 - 100	Відмінно	A	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, дає змістовні, аргументовані відповіді, знає основні історичні віхи становлення фортепіанного мистецтва. Розуміє логіку розвитку технічних та художніх засобів фортепіанного мистецтва. Гарно орієнтується у знакових інтерпретаціях, розрізняє трактовки. Може пояснити та розтлумачити виконавську та композиторську ідею твору. Розуміється на редакціях, орнаментиці, динаміці різних періодів фортепіанного мистецтва. Вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Диференціює інформаційні ресурси. Виконує практичні, письмові та теоретичні завдання. Систематично готується до занять. Значну

			<p>увагу приділяє самостійній роботі, проявляє науково-пошукову ініціативу при виконанні завдань з дисципліни.</p> <p>Опановує виконавські версії, робить слуховий аналіз та самостійно прослуховує значну кількість творів музичного мистецтва. Має психологічні навички спілкування з учнями. Знається на більшості методичних робіт сучасності.</p>
82-89	Добре	В	<p>Студент на хорошому рівні, систематично виконує завдання самостійної роботи, бере активну участь в роботі на заняттях. Виконує практичні, письмові та теоретичні завдання припускаючись незначних помилок. Знає основні теоретичні праці з педагогіки та методики. Вміє на початковому рівні застосовувати їх на практиці. Володіє більшістю історичних фактів становлення музичного мистецтва. Вміє орієнтуватися у трактовках та інстєрпретаціях. Знає основні твори та композиторів. Розуміється на різній орнаменталії. Розуміє художньо-образні напрями стилів, але інколи допускає окремі помилки. Самостійно опрацьовує достатню кількість творів з слухового аналізу. Зошит та конспект в належному стані.</p>
74-81	Добре	С	<p>Студент володіє вивченим обсягом матеріалу, може пояснити та застосувати його на практиці. Може продемонструвати посередні знання у царині методичних знахідок. Орієнтується у історичних віхах розвитку музичного мистецтва. Має загальні відомості з артикуляції та орнаментиці виконавського мистецтва, та самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна. Студент вміє самостійно опрацьовувати матеріал певної теми, але його відповіді стислі та потребують доповнення.</p>

64-73	Задовільно	D	Відповіді студента не повні, та розкриваються лише за допомогою викладача. Відтворює незначну частину теоретичного, слухового та письмового матеріалу, виявляє знання і розуміння деяких історичних етапів становлення та стилів. За допомогою викладача може аналізувати слуховий матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
60-63	Задовільно	E	Студент засвоїв навчальний матеріал згідно навчальної програми, володіє теоретичними знаннями та передбаченими практичними навичками. Неповна відповідь при письмових роботах. Теоретичні знання з методики, не носять системного характеру. Самостійна робота, та письмові завдання реалізується недостатньо.
35-59 Незадовільно з можливістю повторної перездачі	Незадовільно	FX	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання. Самостійно не опрацьовує матеріал. Не виконує більшість завдань. На лекціях не виявляє активності. Відсутні або фрагментарні записи у робочому зошиті.
0-34	Незадовільно	F	Студент не систематично, частково, на низькому рівні виконує завдання самостійної роботи. Не бере участі в усних обговореннях основних положень та питань дисципліни. Не володіє матеріалом. Відсутній конспект та робочий зошит. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
II РІК НАВЧАННЯ
Залік у 4 семестрі**

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 1															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці семестру оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													1 й		

**III РІК НАВЧАННЯ
Залік у 5 семестрі**

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 2															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці семестру оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													1 й		

Іспит у 6 семестрі

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 3															
Т1			Т2			Т3			Т4				Екзамен А		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці семестру оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													1 й		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1.

Вступ. Діагностика музичних здібностей.

Тема 1. Творчі здібності та особливості їх розвитку.

«Об'єктивні дані» і їх вплив на початковий розвиток учня. Особливості виявлення музичних здібностей та їх розвиток.

Тема 2. Музична пам'ять.

Особливості музичної пам'яті, 4 види музичної пам'яті та особливості асоціативної пам'яті.

Тема 3. Природа віртуозного апарату.

Особливості психомоторики учнів на початку навчання. Розуміння складових віртуозного апарату та їх формування.

Тема 4. Музична чуйність та музичний інтелект.

Особливості діагностики музичної чуйності. Розвиток музичного інтелекту. Поняття «емоційний інтелект».

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 2.

Засоби виконавської виразності.

Тема 5. Метро-ритм.

Особливості впливу метро-ритмічної організації на слухачів. Особливості формування відчуття метро-ритму.

Тема 6. Звук та тембр.

Особливості формування тембрального слуху у здобувачів освіти. Формування навички звуковидубування на ранніх етапах навчання.

Тема 7. Агогіка та динаміка.

Особливості використання динаміки у різних стилях та епохах. Принципи формування агогічного відчуття у здобувачів освіти.

Тема 8. Штрихи та артикуляція.

Особливості використання різноманітних штрихів та видів артикуляційних прийомів.

МОДУЛЬ 3.

Змістовний модуль 3.

Складові виконавської майстерності.

Тема 9. Віртуозна складова виконавської майстерності.

Формування психомоторних навичок технічного апарату у здобувачів мистецької освіти. Раціональний підхід до виховання техніки.

Тема 10. Інтонційно-образна складова виконавської майстерності.

Внутрішній слух як основа формування художніх уявлень про інтонування. Формування інтонаційного тезаурусу здобувачів освіти.

Тема 11. Інтерпретаційна складова виконавської майстерності.

Формування музичного мислення як основа розвитку виконавської майстерності.
Формування базових інтерпретаційних навичок.

Тема 12. Артистична складова виконавської майстерності.

Зв'язок харизми виконавця та його артистичних проявів. Особливості впливу на формування артистизму у здобувачів освіти.

6.2 Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	р а з о м	а у д и т о р н і	с а м о с т і й н і	р а з о м	а у д и т о р н і	с а м о с т і й н і
II рік навчання						
МОДУЛЬ 1.						
Змістовий модуль 1. Вступ. Діагностика музичних здібностей.						
Тема 1. Творчі здібності та особливості їх розвитку.	8	4	4	7	1	6
Тема 2. Музична пам'ять.	8	4	4	7	1	6
Тема 3. Природа віртуозного апарату.	7	4	3	8	1	7
Тема 4. Музична чуйність та музичний інтелект.	7	4	3	8	1	7
Разом:	30	16	14	30	4	26
III рік навчання						
МОДУЛЬ 2.						
Змістовий модуль 2. Засоби виконавської виразності.						
Тема 5. Метро-ритм.	8	4	4	7	1	6
Тема 6. Звук та тембр.	8	4	4	7	1	6
Тема 7. Агогіка та динаміка.	7	4	3	8	1	7
Тема 8. Штрихи та артикуляція.	7	4	3	8	1	7
Разом:	30	16	14	30	4	26
МОДУЛЬ 3.						
Змістовий модуль 3. Складові виконавської майстерності.						
Тема 9. Віртуозна складова виконавської майстерності.	8	4	4	7	1	6
Тема 10. Інтонаційно-образна складова виконавської майстерності.	8	4	4	7	1	6

Тема 11. Інтерпретаційна складова виконавської майстерності.	7	4	3	8	1	7
Тема 12. Артистична складова виконавської майстерності.	7	4	3	8	1	7
Разом:	30	16	14	30	4	26
	Денне			Заочне		
Загальний обсяг годин	90	48	42	90	12	78

6.3 Самостійна робота (денна, заочна форми)

При самостійній підготовці та готуючись до підсумкового модульного контролю, студент повинен опрацювати завдання та питання відповідно до змісту навчальної дисципліни.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.	Заочна ф.
МОДУЛЬ 1.			
Змістовий модуль 1. Вступ. Діагностика музичних здібностей.			
1	Тема 1. Творчі здібності та особливості їх розвитку. - Поняття об'єктивні дані; - Особливості діагностики об'єктивних даних; - Вплив об'єктивних даних на початок занять музикою.	4	6
2	Тема 2. Музична пам'ять. - Поняття музична пам'ять; - 4 різновиди музичної пам'яті; - Формування асоціативного мислення.	4	6
3	Тема 3. Природа віртуозного апарату. - Особливості природного володіння технічним апаратом; - Особливості роботи з психомоторикою; - Формування технічного апарату музиканта на перших етапах навчання.	3	7
4	Тема 4. Музична чуйність та музичний інтелект - Музична чуйність як основна формування образного мислення учнів; - Роль музичного інтелекту у формування навичок гри на музичних інструментах; - Поняття емоційний інтелект та його роль у вихованні музиканта	3	7
	Всього по 1 модулю:	14	26

МОДУЛЬ 2			
Змістовий модуль 2. Засоби виконавської виразності.			
5	Тема 5. Метро-ритм. - Особливості метро-ритмічної організації у такті; - Формування знання з особливостей метро-ритмічної організації у різних розмірах; - Особливості впливу метро-ритму на слухачів.	4	6
6	Тема 6. Звук та тембр. - Природа інструментального звуку; - Техніка звуковидобування; - Тембральні якості інструментів у художньо-образному мисленні музиканта.	4	6
7	Тема 7. Агогіка та динаміка. - Особливості використання динаміки у різних стилях; - Формування відчуття природньої динаміки; - Принципи використання агогіки у інтонуванні.	3	7
8	Тема 8. Штрихи та артикуляція. - Різниця між штрихами та артикуляцією; - Особливості застосування штрихів та артикуляції у різних епохах; - Формування навичок використання штрихової палітри.	3	7
Всього по 2 модулю:		14	26
МОДУЛЬ 3			
Змістовний модуль 3. Складові виконавської майстерності.			
9	Тема 9. Віртуозна складова виконавської майстерності. - Формування віртуозного технічного апарату музиканта; - Особливості зв'язку психомоторики та реактивності технічного апарату музиканта; - Вправи для розвитку віртуозної складової майстерності	4	6
10	Тема 10. Інтонаційно-образна складова виконавської майстерності. - Внутрішній слух як основа розвитку інтонаційного мислення; - Фантазія як основа для формування образного мислення; - Особливості формування інтонаційно-образних уявлень у здобувачів освіти.	4	6
11	Тема 11. Інтерпретаційна складова виконавської майстерності. - Музичне мислення та особливості його розвитку; - Змістовне прочитання нотного тексту для формування інтерпретаційного мислення;	3	7

	- Особливості розуміння архітектоніки музичного твору.		
12	Тема 12. Артистична складова виконавської майстерності. - Природна артистичність та основи її розвитку; - Методики формуванні у здобувачів освіти емоційного стану для артистичного втілення музичного твору; - Зв'язок харизми учня з його артистичними даними.	3	7
	Всього по 3 модулю:	14	26
		Денна ф.	Заочна ф.
	Разом годин:	42	78

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Інструменти та обладнання: бібліотечний фонд, комп'ютерне та програмне забезпечення, мультимедійні засоби у сфері музичної діяльності.

Аудиторний фонд:

- навчальний корпус
- лекційні аудиторії
- точки бездротового доступу до мережі інтернет– кафедральний клас Фортепіано № 55
- нотна бібліотека, її структура: читальний зал, абонемент навчальної літератури та нотної літератури;
- навчальні плани;
- навчально-методичні комплекси дисциплін.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle -інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти.

8. Методичні рекомендації

8.1. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи.

Студент повинен вміти самостійно опрацьовувати літературні, мережеві, довідкові, бібліографічні, методичні, навчальні та періодичні джерела, для повного орієнтування у обраній темі.

Готувати письмові конспекти та практичні роботи, для засвоєння матеріалів змістовних модулів. Надавати усні доповіді з тематичних прикладів, використовуючи навички, набуті на заняттях з дисциплін як музично-теоретичного циклу, так і освітнього. Безпосередньо спираючись на лекційні теми, вміти систематизувати отримані дані та запроваджувати їх на практиці, у своїй дипломній роботі.

Самостійно аналізувати виконану роботу з ракурсу наукової цінності та актуальності.

9. Рекомендована література

1. Белікова В. Дмитро Степанович Бортнянський (1751–1825) / В. Белікова // Історія української музики: творча діяльність видатних музикантів України кінця XVIII – другої половини XIX століть. – Кривий Ріг, 2008. – С. 15–17.
2. Волосатих О. Ю. Віктор Косенко: музика для театру. Нездійснені оперні задуми. Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2014. № 1 (22). С. 34–39.
3. Гришко-Ратьковська Л. О. В. С. Косенко – професор Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. Вип. 87. С. 236–248.
4. Гуральник Н.П. Українська фортепіанна школа XX століття в контексті розвитку музичної педагогіки : історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія / Наталія павлівна Гуральник. – К. 2011: НПУ
5. Данілішина М. Ф. Фортепіанна творчість українських композиторів – класиків та сучасних композиторів як засіб формування національно визначеного типу особистості майбутнього вчителя музики. Педагогічний дискурс. 2013. Вип. 14. С. 145–150.
6. Дедусенко Ж. В. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції : автореф. Дис. ... Канд. Мист. : спец. 17.00.01 – Теорія та історія культури / Жанна Вікторівна Дедусенко. – К., 2002. – 20 с.
7. Єфименко А. Вольфганг Амадей Моцарт та Дмитро Бортнянський: художньо – філософські та стильові паралелі / А.Єфименко // Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Том ССXLVII. Праці музикознавчої комісії. – Львів, 2004. – С. 185–198.
8. Кабалевський Д. Як розповідати дітям про музику / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1982. – 320 с.
9. Кашкадамова Н. Б. Діяльність братів Рубінштейнів // Історія фортеп'янного мистецтва XIX сторіччя. Тернопіль: Астон, 2006. С. 509–526.
10. Кашкадамова Н. Б. Історія фортеп'янного мистецтва. XIX сторіччя: підручник / Наталія Кашкадамова. - Тернопіль: Астон, 2006. - 608 с.
11. Кашкадамова Н. Львівська фортеп'янна школа: Традиції та розвиток /Н. Кашкадамова, Л. Садова // Musica humana : зб. Статей: Наукові збірки ЛДМА ім. М.Лисенка. – Вип. 8. – Львів, 2003. – С.169-187.

12. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавiшно-струнних iнструментах : Навч. Посiбник / Н.Кашкадамова. – Тернопiль : СМП «Астон», 1998. – 300 с.
13. Кашкадамова Н.Б. До питання про риси школи у фортепiаннiй культурi Львова / Н. Б. Кашкадамова // Матерiали 1-ї конференцiї асоцiацiї пiанiстів-педагогiв України : Фортепiанна культура України: iсторiя i сучаснiсть. 13-16 грудня 1992 р. – Киiв-Харкiв, 1993. – С. 60-69.
14. Киiвська фортепiанна школа. Iмена та часи. Колективна монографiя; [Автор проекту Т. О. Рощина, автори-упоряд. Т. О. Рощина та О. В. Ринденко, ред. О. В. Сахарова, О. Є. Степанюк]. - Киiв: НМАУ iменi П. I. Чайковського, 2013. - 632с.
15. Кияновська Л. До вершин досконалостi : Мирославу Скорика – 70. Музика. 2008. № 4. С. 8–9.
16. Кияновська Л. О. Мирослав Скорик: людина i митець. Львiв : Незалеж. Культурол. Журн. «I», 2008. 592 с.
17. Кияновська Л. О. Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалi епохи. Львiв : Сполом, 1998. 216 с.
18. Кияновська Л. Стилiвова еволюцiя галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. Тернопiль : Астон, 2000. 339 с.
19. Клиn В. Фортепiанна спадщина / В. Клиn // Музика. – 1975. – No 1. – С. 7–8.
20. Ковалiв I. Василь Барвiнський: нарис життя i творчостi. Торонто: Муз. Ін-т iм. М. Лисенка, 1964.
21. Ковалiв К., Ескiзи про Д. Скарлаттi, "СМ", 1935, № 10;
22. Коваль Г. О. Лiст i Данте: до проблеми синтезу мистецтв : автореферат дис. ... Канд. Мистецтвознавства: спец. 17.00.03 – «Музичне мистецтво» / Ганна Олександрiвна Коваль. – К. : НМАУ iм. П. I. Чайковського, 1998. – 20 с.
23. Колiсник О. Мовно-стилiвова самобутнiсть камерно-iнструментальної музики Є. Станковича : дис. ... канд. Мистецтвознавства. Львiв, 2017. 245 с.
24. Корнiй Л. Iсторiя української музики. / Л. Корнiй. – К., Харкiв; Нью-Йорк : М. П. Коць, 1998. – С. 296.
25. Королюк Н. Дмитро Степанович Бортнянський (1751–1825) / Н. Королюк // Маленькi iсторiї про українських композиторiв ХVІІІ–ХХ ст. – К., 1998. – С. 54–72.
26. Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький. Нiжин : Видавець ПП Лисенко ММ, 2011. 83 с.; iл.

27. Кузик В. Логіка «мудрої музики» Левка Ревуцького // Українське мистецтвознавство. Вип. 15. Київ, 2015. С. 8–21.
28. Лисенко М.В. Листи / Микола Лисенко. — К. 1964. — 680 с.
29. Лисенко М.В. У спогадах сучасників / М. Лисенко [упор. О. Лисенко; ред. Та коментарі Р. Пилипчука]. — К., 1968. — 620 с.
30. Лошков Ю. І. Еволюція професійного музичного мистецтва / Ю. І. Лошков // Культура України : зб. Наук. Пр. – Х. : ХДАК, 2008. – Вип. 25. – С. 166-177.
31. Луніна А. Камерна творчість Євгена Станковича. Сильові моделі та «сюжетні» концепції // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії '2012 / ІПСМ НАМ України. — К., 2012. — Вип. 4 (14–15). — С. 154–159.
32. Луніна А. Камерний формат творчості Євгена Станковича: На перехресті «картинно-пейзажної візуальності», «кінозображальності» й «нової простоти» / А. Луніна // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. - 2013. - Вип. 5. - С. 141-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmpmn_2013_5_25
33. Мартинова, Н. І. Тенденції урбанізму в фортепіанній музиці Еріка Саті та представників «французької шістки» / Н. І. Мартинова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство / редкол.: М. Станкевич, О. Голубець, Н. Урсу [та ін.]. – Тернопіль, 2011. – Вип. 2. – С. 131-137.
34. Марценківська О. Учитель та учень (Р.М.Глієр та Б.М. Лятошинський) / Олена Марценківська // Київське музикознавство: культурологія та мистецтвознавство: збірка статей. – К., 2013. – Вип. 47. – С. 263–278.
35. Мирослав Скорик : зб. Наук. Пр., присвяч. 60-річчю від дня народж. М. М. Скорика : Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. Чайковського. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. Вип. 10. 147 с.
36. Молчанова Т. Модифікація фортепіанної фактури клавирів як важлива виконавська складова: редукція – ампліфікація – музичні патерни – імітації. Вісник Прикарпатського університету: Мистецтвознавство. Ред. Рада: В. Грещук [та ін.]. Івано-Франківськ, 2017. Вип. 36. С. 78–83.
37. Муляр П. Силь твору і виконавської інтерпретації в аспекті класичного та аklasичного у фортепіанному мистецтві : автореф. Дис. ... Канд. Мистецтв. / Муляр Павло Михайлович / Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової. – Одеса, 2009. – 17 с.
38. Муха А. Композитори України та української діаспори / А. Муха. – Київ, 2004.
39. Назар-Шевчук Л. Твори Василя Барвінського у світовому музичному виконавстві. Виконавсько-педагогічні принципи Василя Барвінського та його

- послідовників як складова частина Львівської піаністичної школи. Матеріали наук.-практ. Конф. (Львів, 5 квітня 2006 р.). Львів, 2006. С. 62–77.
- 40.Новосядла І.С.Дитячі фортепіанні конкурси й фестивалі в Україні: пріоритети, тенденції розвитку
- 41.Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. - К.: кнукім, 2006. - 188 с.
- 42.Олійник О. Фортепіанна творчість В. С. Косенка. Київ : Наук. Думка, 1977. 150 с.
- 43.Павлишин С. Валентин Сильвестров: творчі портрети українських композиторів / С. Павлишин. – К. : Муз. Україна, 1989. – 87 с.
- 44.Павлишин С. Василь Барвінський. К.: Муз. Україна, 1990.
- 45.Ростовський О.Я.Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод, посібник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 640 с.
- 46.Рябов І. Відчуття ритму як засіб виконавської виразності / І. Рябов // Загальне та спеціалізоване фортепіано: досягнення та перспективи: зб. наук.-метод праць викладачів. – Вип. 1. – Ред.-упоряд. Т. Омельченко. – Київ, НМАУ, 2018 . – С. 60-66.
- 47.Рябов І. Виконавський тезаурус піаніста: метод аналізу / І. Рябов // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : науковий журнал. – К. : Міленіум, 2016. – №3. – С. 89–93.
- 48.Рябов І. Диференціації виконавців-піаністів (аналіз деяких концепцій ХХ ст.) / І. Рябов // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського : науковий журнал. – 2014. – №3 (24). – С. 68–76.
- 49.Рябов І. Особливості сонатних циклів середнього періоду творчості Л. ван Бетховена / І. Рябов // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. No 2. – С.49-56.
- 50.Рябов І. Постмодернізм та фортепіанне виконавство: гра, симуляція та полістилістика / І. Рябов // The world of science and innovation. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2021. P. 611-622. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-the-world-of-science-and-innovation-7-9-aprelya-2021-goda-london-velikobritaniya-arhiv/>

- 51.Рябов І. Репертуарний план у класі фортепіано як основа розвитку виконавської майстерності піаніста / І. Рябов // Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]. – Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Банська Бистриця: Посвіт, 2021. Вип. 7. – С. 51-57
- 52.Рябов І. Репертуарний план у класі фортепіано як основа розвитку виконавської майстерності музиканта: Методичні рекомендації для викладачів та студентів музичних ВНЗ, коледжів, ліцеїв та шкіл естетичного виховання / упор. І. С. Рябов. – Київ: НМАУ, 2022. – 26 с.
- 53.Рябов І. Синтез романтичних, барокових та національних рис у циклі «11 етюдів у формі старовинних танців» В. Косенка / І. Рябов // Віктор Косенко, його доба і культура ХХІ століття: науковий збірник матеріалів І Науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю створення Музею-квартири В. С. Косенка. – К., 2020. – С. 66-72
- 54.Рябуха Н. О. Звукообраз фортепіано у камерно-інструментальній творчості В. Сильвестрова / Н. О. Рябуха // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. - 2012. - № 3. - С. 129-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2012_3_34.
- 55.Олійник. С. В. П'ять прелюдій для фортепіано Б. Лятошинського: образно-тематична концепція циклу. - Сучасна музика в сучасному світі: Збірник наукових. 2012
- 56.Савицький Р. Хронологія фортепіанного концерту f-moll Василя Барвінського (реконструкція історичної долі). Барвінський В. Концерт для фортепіано з оркестром (клавір). Ред.-упор. М. Крушельницька. Львів: Сполом, 2007. С. 4.
- 57.Самохвалов В. До питання про прояв барвисто-колеристичного чинника в гармонії Б. Лятошинського. Борис Миколайович Лятошинський : зб. Ст. / упоряд. М. Д. Копіца. Київ, 1987. С. 143–160.
- 58.Сбитнева Л. М. Музично-естетичне виховання дітей і молоді в Україні: проблеми й пер- спективи [Текст] / Л. М. Сбитнева // Вісник ЛНУ
- 59.Сильвестров В. Дочекатися музики. Лекції – бесіди / В.Сильвестров; за мат-лами зустріч., орг. С.Пілютиковим. – К. : Дух і Літера, 2011. – 376 с.
- 60.Сирятська Т. В. Виконавська діяльність К. Сен-Санса та її вплив на піаністичні традиції ХХ століття / Т. В. Сирятська // Проблеми сучасності : мистецтво,

- культура, педагогіка : зб. Наук. Пр. / Луганський державний інститут культури і мистецтв. — Луганськ, 2011. — Вип. 16. — С. 212—219.
61. Снегірьов, О. М. "Піаністи України ХХ ст." Київ: Київське державне вище музичне училище ім. РМ Глієра (1999).
62. Сюта, Б. (2002). Українська музика молодшої генерації композиторів. *Musica Ukrainica*, 20. Взято з http://www.musicaukrainica.odessa.ua/_a-syuta-Youngukrcomp.html
63. Фрайт О. М. Лисенко на порозі нової доби та його рецепції у наступних поколіннях українських композиторів / О. Фрайт // Українське музикознавство. — К. : НМАУ ім. П. Чайковського, 2003. — Вип. 32. — С. 236–247.
64. Фридерик Шопен: збірка статей / ред.-упорядник Я. Якуб'як. Львів: Сполом, 2000. 256 с.
65. Черкасов В. Розвиток музичної освіти у період Середньовіччя та Відродження / В. Черкасов // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 125. - С. 13-17.
66. Шадріна-Личак О. Італійський та французький типи клавесинів у зв'язку з національними клавесинними школами / О. Шадріна-Личак // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: Старовинна музика – сучасний погляд. Кн.2. – Вип. 41 – К 2006 – С. 55-61.
67. Шаров І. Бортнянський Дмитро Степанович (1751–1825) – композитор і диригент / І. Шаров. // 100 видатних імен України. – Київ, 1999. – С. 51–55.
68. Яцків О. Черні: знаний і невідомий / О. Яцків // Музика. – 1991. – No 4. – С. 25.
69. Chylińska T. Karol Szymanowski i jego epoka : T. 1–3. T. 2. Kraków : Musica Iagellonica, 2008. 553 s.
70. Chylińska T. Karol Szymanowski i Tadeusz Miciński // Studia o Tadeuszu Micińskim / Red. M. Podrazy-Kwiatkowskiej. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1979. S. 325–340.
71. Dorofeeva, Veronika. "Формування сучасного музичного стильового простору на прикладі творчості Українських композиторів." *Музичне мистецтво і культура* 23 (2016): 260-268.

10. Інформаційні ресурси

www.nbuv.gov.ua – веб-сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (м. Київ)

www.4uth.gov.ua – веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва

www.chl.kiev.ua – веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей

<http://old.dnpb.gov.ua> – веб-сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

<http://ukrnotes.in.ua/poshuk.php> - ноти та біографії українських композиторів

- <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
- http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NZTNPUm_2011_2_23.pdf
- http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hEZmjsFO0jsJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/NZTNPUm_2011_2_23.pdf+%&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=safarihttps://allref.com.ua/uk/skachaty/Fortepianna_tvorchist-_M%7C_Ravelya